

ГОДИШНИК НА СТУДЕНТИТЕ ПО СОЦИОЛОГИЯ
АСОЦИАЦИЯ НА СТУДЕНТИТЕ ПО СОЦИОЛОГИЯ В СУ
КАТЕДРА СОЦИОЛОГИЯ, ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ
СУ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
Том 3, 2006-2007

ПРОБЛЕМЪТ ЗА УЧЕНИЧЕСКИТЕ УНИФОРМИ

ЦВЕТОМИРА ДАНОВА

Казус по дисциплината "Въведение в социологията"

Казусът, който ще разгледам, е около създамата се ситуация при опита за въвеждане на униформи в едно държавно училище в Смолян. Проблемът възниква, когато хора от местната българо-мохамеданска общност отказват да посещават такова училище или да изпращат децата си там, защото не могат да носят собствените си "носи" – шалвари и забрадка. От другата страна пък заявяват намерението си за създаването на едно светско училище, където децата са заедно, за да учат, а не да демонстрират класова, религиозна или друга различност. Един от начините за преодоляване на тези различия е въвеждането на униформи – смятат те.

За въвеждането на униформи в българските училища се говори от 3-4 години. Повечето родители и учители изказват положително мнение, докато сред учениците преобладават по-разнообразни позиции по отношение на униформите, което може да се види в раличните младежки форуми. Първото нещо, на което ще се опитаме да отговорим, е откъде се появи идеята за униформи у нас, има ли въобще нужда от тях и в какво се изразява тя?

Ще започна с това, че до 1989 г. в България, не в отделни училища, а навсякъде, носенето на униформи от всички ученици е било задължително. Различната униформа е била по-скоро знак за принадлежност към определена възрастова група, отколкото към дадена училищна общност. Чувала съм от различни истории за училищния живот по времето на социализма в България, че това принудително носене на униформи никак не се е харесвало на младите. Откъде тогава, питам се, това желание днес у нашите родители и учители да въведат същата практика? Може би някои считат, че образованието преди е било много по-добро и въвеждането на повече контрол, униформи и дори бележки за поведение би променило качествено днешното основно и средно образование. Други пък гледат

западния модел с всичките му междуучилищни надпревари, където носенето на специфична униформа е знак за принадлежност към определена училищна общност. Има ли обаче този модел почва за прилагане и развитие у нас, или е чиста заемка от бъдещето, или пък носталгия по миналото? Личното ми мнение е, че въвеждането на униформи не трябва да бъде масова практика, а инициатива на отделни училища, които желаят да произведат своя представителна училищна общност. Унифицирането на всички български ученичета е приумица на национално-държавническия модел, както и на онзи модел на власт, който цели премахването на различията на пръв поглед, но стимулира вътрешната йерархизация, която се извършва от самия “апарат”, или т.нар. власт – машина. Някои хора са на мнение, че това би спомогнало за по-доброто интегриране на децата в училищния процес, както и за премахването на социалните неравенства между учениците. Но, както се изрази един мой приятел, класовите и социални неравенства, както и различната етническа и религиозна принадлежност ще се проявяват независимо от всичко. Въвеждането на униформи няма да направи учениците по-толерантни, това е работа на учители и родители, а униформите биха били само една малка и по-вероятно неуспешна крачка към това. Контрааргумент обаче е изграждането на по-добро самочувствие на децата от семейства с по-ниски доходи, които биха се чувствали по-интегрирани, носейки униформа.

И като заговорихме за национално-държавническия модел на управление, нека разгледаме въпроса за въвеждането на униформи в училища в т.нар. смесени райони. Конкретният пример, който ще разгледам, е на момиче от българо-мохамедански произход от град Смолян, което категорично отказва да носи нещо по-различно от шалвари и забрадка. Въпросът тук е за границата между опита за приобщаване и грубата намеса в лични и семейни ценности. Някои хора пренебрегват и омаловажават етническата и религиозна принадлежност, а те могат да бъдат силно залегнали в семейната общност. Как да избягаш от традициите си? Можем ли да говорим за сблъсък между две общности: семейна и училищна?

Първото, което се питам, е дали, ако демонстративно изложа верижка с кръстче, било то и върху училищна униформа, някой ще ме спре и ще направи въпрос от това? Предполагам, че не. Защо тогава не само в България, но и в страни като

Франция и Дания, публично се обсъжда дали мюсюлманските момичета могат да ходят със забрадки на училище? Не е ли това грубо поругаване на правото на човек свободно да изповядва своята религия, която, в случая, повелява носене на забрадка? Шалварите, макар и да не са религиозен символ, са част от повелята за цялостното покриване на жените в широки дрехи. Къде тогава е границата?

Събитията в Смолян са изолиран случай, който обаче си заслужава да бъде разгледан. Защо едно местно училище се опитва да въведе униформи и защо едно момиче не иска да ги носи? Дали въвеждането на униформа не е именно с цел да се премахнат тези етно-религиозни форми на принадлежност и създаването на консолидирана училищна общност? Появата на една елитна гимназия в малък град като Смолян би могло да бъде ключово събитие. Опитът наистина може да доведе до добри резултати, но какво се случва с това момиче? Вариантите са няколко: напускането на училище и преместването в друго (като лично или семейно решение); обличането на униформа и носенето на забрадка или окончателно напускане на училищната институция.

Открояват се няколко позиции, които дефинират и превръщат смолянския казус в обществен проблем. До този момент в България, българското училище и образование успяват да съхранят светския си характер. Навсякъде в страната, в едни и същи училища, университети и детски градини съжителстват равноправно представители на различни етнически и религиозни общности. В последно време обаче се наблюдават единични случаи на демонстрация на принадлежност към ислямското вероизповедание и подчертаване на етно-религиозни различия, най-вече чрез използването на различен от българския, майчин език. Точно затова все още изолираният казус в смолянското училище може да бъде използван като лабораторен тест за реакцията и отговорите на местната общност при справяне с бъдещи подобни конфликтни случаи. Изборът на различни реакции по подобни казуси може да има различен ефект – в едни случаи изостряне на конфликтната ситуация, а в други - успешното им решаване.